

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

موضوع:

تحلیل محتوای پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های سراسری

استاد راهنما:

دکتر محمد مهدی فرقانی

استاد مشاور:

دکتر هادی خانیکی

سید یاسین ابراهیمی

شهریور ۱۳۸۹

برای مهربانی و وفاداری های بی دین خانواده ام که با صبر و شکیبایی خود دشواری های

راه را بر من هموار نمودند.

چکیده :

در این پژوهش، پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های سراسری با تاکید بر روزنامه های اعتماد، شرق، اعتماد ملی، کیهان و رسالت به منظور شناخت ساختار و محتوای مطالب منتشر شده بررسی شده است. کلیه مطالب روزنامه های مذکور (۱۷۶۳ مطلب) از زمان وقوع سه رویداد بحرانی در حوزه فجایع طبیعی (زلزله بم در سال ۱۳۸۲)، انرژی (قطع سراسری گاز در سال ۱۳۸۶) و حمل نقل (سقوط هواپیماهای توپولوف و ایلوشین در سال ۱۳۸۸) تا یک ماه پس از آن تحلیل محتوا شده است.

این پژوهش با توجه به قابلیت های نظریه دروازه بانی خبر برای توضیح فرایندهای مرتبط با انتخاب، گزینش و انتشار اخبار در رسانه ها و توضیح جایگاه قدرت در آنها و همچنین ظرفیت های نظریه برجسته سازی برای درک شیوه های پوشش خبری، سعی در شناخت نحوه مواجهه روزنامه های سراسری با رویدادهای بحرانی مذکور دارد.

یافته های پژوهش تفاوت های معنی داری را به لحاظ آماری بین روزنامه های مورد بررسی از نظر ارزش خبری برجسته شده در مطلب، کارکرد اصلی مطلب، منبع برجسته شده در مطلب، زمان برجسته شده در مطلب، فضای برجسته شده در مطلب، موضوع برجسته شده در مطلب، علل بیان شده برای مسائل، راهها و شیوه های بیان شده برای برون رفت یا پیشگیری از بحران نشان داد. روزنامه های مورد بررسی علاوه بر برجسته کردن موضوعات، در یک سطح دیگر عناصر و خصوصیات موضوعات و مسائل را برجسته کرده اند. این برجستگی عناصر نقش مهمی در شیوه پوشش خبری روزنامه ها از مسائل بحران داشت. ارزش خبری، مکان، زمان، منبع و.. از عناصری بودند که رسانه ها از آنها برای برجسته سازی استفاده کرده اند. علاوه بر این روزنامه ها از چارچوبی نزدیک به دیدگاه رسمی رویدادهای مذکور را پوشش داده اند. غلبه منابع رسمی بر سایر منابع، ارجاع به مقامات رسمی، انعکاس ناچیز دیدگاههای غیر رسمی و.. از نشانه های این مسئله است.

واژگان کلیدی: بحران، روزنامه نگاری بحران، ارتباطات بحران، دروازه بانی خبر، برجسته سازی سطح

دوم

پیشگفتار:

هرچند بحران‌ها، به لحاظ شدت، وسعت، دامنه و پیامدها با هم تفاوت دارند؛ مسائل ناشی از آنها به یکی از خصیصه‌های اجتناب‌ناپذیر زندگی جوامع امروزی تبدیل شده است. جهانی شدن اقتصاد، فرهنگ و سیاست سبب تنوع و تعدد مخاطرات و بحران‌ها شده است و حوزه‌های گوناگون را مستعد بحران کرده است. رسانه‌های جمعی در تشخیص، تعریف، رسمیت بخشیدن و مدیریت مخاطرات و بحران‌ها نقشی اساسی و غیرقابل انکار دارند. این مسئله آن‌چنان مهم است که برخی محققان از بحران‌های فراموش شده به خاطر عدم پوشش رسانه‌ای آنها صحبت به میان آورده‌اند و برخی نیز رسانه‌ها را مهم‌ترین عوامل یا علل ایجاد بحران‌ها دانسته‌اند.

امروزه از بحران به عنوان فرصت یا موقعیتی برای شناخت بهتر و دقیق‌تر مسائل و مخاطرات در حوزه‌های گوناگون نام برده می‌شود و بحران را نوعی مخاطره یا ریسک آشکار شده برای جامعه می‌دانند.

رسانه‌های جمعی، نقش‌ها و کارکردهای متنوع و حتی متضادی در مواجهه با بحران‌ها و رویدادهای بحرانی دارند. رسانه‌ها از یک سو می‌توانند زمینه‌ساز مباحث گسترده‌تر در حوزه‌های بحرانی باشند و از سوی دیگر در یک چشم‌انداز کلی بخشی از پازل پیچیده مدیریت بحران باشند. روزنامه‌ها به عنوان یکی از وسایل سنتی ارتباطات جمعی، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ویژه‌ای برای تعریف شناسایی و مدیریت بحران دارند. استفاده از این قابلیت که متناسب با نقش‌ها و رسالت اجتماعی مطبوعات باشد می‌تواند راهگشای شناخت، مدیریت و پیشگیری از بحران‌ها باشد.

تقدیر و تشکر

باسپاس بیکران از زحمات بی دریغ استاد کرامت‌قدیر جناب آقای دکتر مهدی فرقانی که در تمام مراحل این پژوهش با دقت، ژرف

نگری، شکیبایی راهنماییم فرمودند و با قدردانی از رهنمودهای ارزنده استاد ارجمند جناب آقای دکتر مهدی خانگی و تشکر از جناب آقای

دکتر علی اصغر کیا که داور این رساله را بر عهده گرفتند.

همچنین از اساتید محترم، سرکار خانم دکتر مهدخت بروجردی علوی و جناب آقای دکتر حسینعلی افخمی که مرا از نظرات و دیدگاه‌های

سازنده خویش در این پژوهش بهره‌مند ساختند سپاسگزار می‌کنم.

فهرست مطالب

- چکیده

- پیشگفتار

فصل ۱: کلیات پژوهش

مقدمه..... ۱۵

۱-۱ طرح مسئله و تعریف آن..... ۱۶

۲-۱ ضرورت و اهمیت موضوع..... ۱۸

۱-۲-۱ ضرورت و اهمیت نظری یا علمی..... ۱۸

۲-۲-۱ ضرورت و اهمیت عملی یا اجتماعی..... ۱۸

۳-۱ اهداف پژوهش..... ۱۹

۱-۳-۱ هدف کلی..... ۱۹

۲-۳-۱ اهداف جزئی..... ۱۹

۴-۱ فرایند تاریخی موضوع تحقیق..... ۲۱

فصل ۲: ادبیات و مبانی نظری پژوهش

مقدمه..... ۲۳

۱-۲ پیشینه پژوهش..... ۲۴

۱-۱-۲ تحقیقات خارجی..... ۲۴

۲-۱-۲ تحقیقات داخلی..... ۳۱

- ۲-۲ مفاهیم و حوزه های مرتبط با پژوهش..... ۳۲
- ۲-۲-۱ تعاریف بحران..... ۳۲
- ۲-۲-۲ طبقه بندی و گونه شناسی بحران ها ۳۷
- ۲-۲-۳ ریسک و ارتباطات ریسک..... ۴۱
- ۲-۲-۴ ارتباطات بحران..... ۴۴
- ۳-۲: رسانه ها و بحران..... ۴۸
- ۲-۳-۱ مسئولیت های اجتماعی رسانه های جمعی و بحران..... ۴۸
- ۲-۳-۲ نقش و کارکردهای رسانه های جمعی در بحران..... ۵۱
- ۲-۳-۳ روزنامه نگاری بحران..... ۶۲
- ۴-۲: مبانی نظری پژوهش..... ۷۵
- ۲-۴-۱ نظریه های ارتباطات و بحران..... ۷۵
- ۲-۴-۲ مفهوم میانجی بودن رسانه در جامعه..... ۷۷
- ۲-۴-۳ نظریه دروازه بانی خبر..... ۸۰
- ۲-۴-۴ نظریه برجسته سازی..... ۸۵
- ۲-۵ معرفی رویدادها و روزنامه های انتخاب شده..... ۸۹
- ۲-۵-۱ رویدادهای بحرانی انتخاب شده..... ۸۹
- ۲-۵-۱-۱ بحران طبیعی..... ۹۰
- ۲-۵-۱-۲ بحران غیرطبیعی..... ۹۱

- ۲-۵-۲ نگاهی به وضعیت روزنامه نگاری در ایران..... ۹۳
- ۲-۵-۳ روزنامه های مورد بررسی ۹۵
- ۲-۶ پرسش های پژوهش ۹۸

فصل ۳: روش شناسی پژوهش

- مقدمه ۱۰۲
- ۳-۱ روش پژوهش ۱۰۳
- ۳-۱-۱ روش ۱۰۳
- ۳-۱-۲ واحد تحلیل ۱۰۴
- ۳-۱-۳ جامعه آماری ۱۰۴
- ۳-۱-۴ روش نمونه گیری ۱۰۵
- ۳-۱-۵ نحوه جمع آوری داده ها و تکنیک های آماری مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل ۱۰۵
- ۳-۱-۶ سنجش ضریب قابلیت اعتماد ۱۰۵
- ۳-۲ تعریف نظری و عملیاتی متغیرها و مفاهیم پژوهش ۱۰۶

فصل ۴: بررسی یافته های پژوهش

- مقدمه ۱۱۹
- ۴-۱ توصیف یافته های پژوهش ۱۲۰
- ۴-۲ تحلیل یافته های پژوهش ۱۳۵

فصل ۵: جمع بندی، نتیجه گیری و پیشنهادات

مقدمه.....	۱۴۷
۵-۱. جمع بندی یافته ها.....	۱۴۸
۵-۱-۱. جمع بندی یافته های توصیفی.....	۱۴۸
۵-۱-۲. جمع بندی یافته های تحلیلی..	۱۵۴
۵-۲. نتیجه گیری.....	۱۵۶
۵-۳ سخن آخر.....	۱۵۹
۵-۴ پیشنهادهای پژوهش.....	۱۶۱
۵-۴ محدودیت های پژوهش.....	۱۶۱

- فهرست منابع

- پیوست

فهرست جداول:

- جدول ۴-۱: توزیع فراوانی مطالب بر اساس روزنامه..... ۱۲۰
- جدول ۴-۲: توزیع فراوانی مطالب بر اساس نوع بحران..... ۱۲۰
- جدول ۴-۳: توزیع فراوانی مطالب بر اساس زمان انتشار..... ۱۲۱
- جدول ۴-۴: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس نوع مطلب..... ۱۲۱
- جدول ۴-۵: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس ارزش خبری..... ۱۲۲
- جدول ۴-۶: توزیع فراوانی عناصر برجسته شده در تیتیر مطالب مورد بررسی..... ۱۲۲
- جدول ۴-۷: توزیع فراوانی مطالب بر اساس جهت گیری در ارائه مطلب..... ۱۲۳
- جدول ۴-۸: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس استفاده از تصویر..... ۱۲۳
- جدول ۴-۹: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس محتوای تصاویر..... ۱۲۴
- جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی مطالب بر اساس اشاره به سابقه رویداد..... ۱۲۴
- جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی مطالب بر اساس منبع برجسته شده در متن..... ۱۲۵
- جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس کارکرد اصلی..... ۱۲۶
- جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس زمان برجسته شده..... ۱۲۷
- جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی مطالب بر اساس فضای برجسته شده..... ۱۲۷
- جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس گرایش..... ۱۲۸
- جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس استفاده از منابع ناشناس..... ۱۲۸
- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی مطالب بر اساس موضوع اظهارات منبع ناشناس..... ۱۲۹
- جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس منبع مطلب..... ۱۳۰

- جدول ۴-۱۹: توزیع فراوانی مطالب بر اساس موضوع برجسته شده در مطلب..... ۱۳۱
- جدول ۴-۲۰: توزیع فراوانی مطالب بر اساس نشانگاه مطلب..... ۱۳۱
- جدول ۴-۲۱: جدول فراوانی مطالب مورد بررسی بر اساس علل و عوامل بحران از نظر مطلب..... ۱۳۲
- جدول ۴-۲۲: توزیع فراوانی مطالب روزنامه های مورد بررسی بر اساس راه حل ها پیشنهاد شده... ۱۳۲
- جدول ۴-۲۳: توزیع فراوانی مطالب روزنامه های مورد بررسی بر اساس نوع تیتر..... ۱۳۳
- جدول ۴-۲۴: توزیع فراوانی موضوع تماس های خوانندگان روزنامه های مورد بررسی..... ۱۳۴
- جدول ۴-۲۵: مقایسه روزنامه ها از نظر ارزش خبری برجسته شده در مطلب..... ۱۳۵
- جدول ۴-۲۶: مقایسه روزنامه ها از نظر کارکرد اصلی مطلب..... ۱۳۶
- جدول ۴-۲۷: مقایسه روزنامه ها از نظر منبع برجسته شده در متن..... ۱۳۷
- جدول ۴-۲۸: مقایسه روزنامه های مورد بررسی از نظر زمان برجسته شده در مطلب..... ۱۳۸
- جدول ۴-۲۹: مقایسه روزنامه ها از نظر فضای برجسته شده در مطلب..... ۱۳۹
- جدول ۴-۳۰: مقایسه روزنامه ها از نظر موضوع برجسته شده در مطلب..... ۱۴۱
- جدول ۴-۳۱: مقایسه نوع بحران از نظر استفاده از منابع ناشناس و مبهم..... ۱۴۲
- جدول ۴-۳۲: مقایسه روزنامه ها از نظر علل بیان شده برای مسائل بحران..... ۱۴۳
- جدول ۴-۳۳: مقایسه روزنامه ها از نظر شیوه های بیان شده برای برون رفت یا پیشگیری از بحران..... ۱۴۴

فصل ۱

کلیات پژوهش

مقدمه:

بحران جزئی از زندگی روزمره است. از دیرباز فجایع طبیعی یک آزمائش یا بحران‌های پیش روی جوامع بوده است. با رشد و گسترش جوامع، دامنه، شدت و وسعت بحران‌های ناشی از عوامل انسان ساخت یا غیرطبیعی بیشتر و متنوع تر از بحران‌های طبیعی شده است. بحران‌ها همواره برای رسانه‌های جمعی به عنوان یکی از مهمترین نهادهای اطلاع‌رسانی، جالب توجه بوده اند و بخش قابل توجهی از اخبار رسانه‌های جمعی به آنها اختصاص دارد. این امر از یک طرف به خاطر نقش‌ها و کارکردهای اجتماعی رسانه‌ها و از طرف دیگر به خاطر ارزش‌های خبری نهفته در بحران‌هاست.

رسانه‌های جمعی می‌توانند نقشی فعال در فرایند تعریف، شناسایی و مدیریت بحران بازی کنند؛ تحقق این نقش آفرینی در گرو شناخت و پذیرش ماهیت حرفه روزنامه‌نگاری و نقش‌ها و وظایف اجتماعی آن از سوی مقامات رسمی، مدیران بحران و سایر کنشگران عرصه بحران است. این پژوهش با توجه به موارد مذکور در پی بررسی پوشش خبری روزنامه‌های سراسری از مسائل بحران است. در این فصل پس از مطرح مسئله تحقیق و تشریح ابعاد آن، ضرورت و اهمیت اجتماعی و نظری و سپس اهداف کلی و جزئی تحقیق بیان شده است. در پایان با تشریح فرایند تاریخی موضوع پژوهش، تصویری از پژوهش‌های مرتبط و مشابه ارائه شده است.

۱-۱: طرح مسئله و تعریف آن

بحران به یک خصیصه اجتناب ناپذیر و طبیعی زندگی روزمره تبدیل شده است. به سختی می توان روزی را یافت که بدون وقوع بحرانی جدید یا آشکار شدن بحرانی قدیمی سپری شود. به عبارت دیگر بحران ها ویژگی جدایی ناپذیر عصر جدید اطلاعات هستند. برخلاف گذشته که دامنه بحرانها محدود به مناطق خاصی بود، امروزه وضعیت کاملاً متفاوت است، برای اولین بار در تاریخ، بحرانهای ناشی از عوامل انسانی با بحرانهای طبیعی از لحاظ وسعت و بزرگی رقابت می کنند. (Mitroff, 2001 : 22)

ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه از این قاعده مستثنی نیست. صرف نظر از حوزه های گوناگونی که مستعد بحران هستند. بر اساس گزارش سایت بی بی سی^۱ فقط درسی سال گذشته ۱۷۴ هزار نفر در اثر بلایای طبیعی در ایران جان خود را از دست داده اند. بر اساس پژوهشی که توسط شرکت بریتانیایی میل کرافت در فاصله سال های ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۰ و در ۲۲۹ کشور انجام شده است ایران رتبه سوم را از لحاظ آسیب پذیر بودن در برابر بلایای طبیعی به خود اختصاص داده است. تنها زمین لرزه در دوره زمانی مورد مطالعه باعث کشته شدن ۷۴ هزار نفر در ایران شده است.

بحران نوعی ریسک یا مخاطره آشکار شده برای جامعه است. در زندگی روزمره مخاطرات فراوانی وجود دارد که ممکن است در یک مرحله یا دوره تبدیل به بحران شود. فائق آمدن بر این ریسک ها و بحرانهای ناشی از آنها و تبدیل آن به فرصتی برای شناخت مشکلات و معضلات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی به یکی از الزامات اساسی در جوامع امروز تبدیل شده است. بنابراین بحران فرصتی کم نظیر برای شناخت عمیق تر مسائل بوجود می آورد.

برخی از محققان از یک نوع میل طبیعی و ماهوی رسانه ها به پوشش اخبار بحران صحبت می کنند. طبق مطالعات گانز تخمین زده می شود که ۲۵ درصد گزارشهای خبری مربوط به بلاهای طبیعی، حوادث غیر مترقبه ناشی از تکنولوژی یا ناآرامی های مدنی است. (خرسند، ۱۳۸۳: ۵)

با توجه به نقش کلیدی رسانه ها در فرایند اطلاع رسانی در جوامع امروزی می توان رسانه را بخش مهمی از پازل پیچیده تشخیص، تعریف و مدیریت بحران دانست. لاسول، محقق ارتباطات سه کارکرد را برای مطبوعات ذکر کرده است: نظارت بر محیط، همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط و انتقال میراث اجتماعی از یک نسل به نسل دیگر. در شرایط بحرانی کارکردهای نظارت بر محیط و

^۱ http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2010/05/100526_126_natural_disaster_risk_iran.shtml

همبستگی اجتماعی درواکنش به محیط در مقایسه با شرایط عادی در رسانه های جمعی پررنگ تر می شود. پوشش خبری گسترده رسانه ها درباره فجایع و بحران ها و افزایش توجه مخاطبان به رسانه برای کسب اخبار از رسانه در دوره بحران گویای همین مسئله است. به عنوان مثال طبق داده های درجه بندی شده برنامه های تلویزیونی شرکت نیلسن مخاطبان شبانه سه برنامه خبری شامگاهی سراسری در آمریکا یک هفته قبل از واقعه یازدهم سپتامبر زیر ۲۷ میلیون بودند در روز فاجعه هنگامی که شبکه ها برنامه های خبری را پیاپی پخش می کردند به ۷۹ میلیون نفر افزایش یافت. یک هفته بعد از فاجعه، میانگین مخاطب حدود ۳۱ میلیون بود و طی شش ماه تغییر مهمی نکرد. (گنز، ۱۳۸۵: ۶۲)

روزنامه ها به عنوان یکی از قدیمی ترین وسایل ارتباط جمعی نسبت به رسانه های دیگری این امکان را دارند که با جزئیات بیشتر و به شکل تحلیلی رویدادها را بررسی کنند. طرز عمل عمیق و یا تحلیل مطبوعات در واقع جزیی از روند آگاه سازی محسوب می شود. تحلیل اخبار عبارت است از انتشار آن با جزئیات وقوع و توضیح حوادث مرتبط و تحلیل اهمیت شان و تاثیراتی که این حوادث بر زندگی و محیط اجتماعی می گذارند. قابلیت های و ظرفیت های روزنامه ها برای پوشش خبری مسائل و تحلیل آنها نسبت به سایر رسانه ها بیشتر است.

عدم تامین نیازهای خبری مخاطبان توسط رسانه های داخلی در دوره بحران، موجب بی اعتمادی مخاطب و کسب خبر از سایر منابع می شود و افزایش شایعات و اخبار غیر موثق را در پی خواهد داشت. رسانه ها در پوشش بحران با عوامل محدود کننده درون سازمانی و برون سازمانی روبرو هستند که پوشش همه جانبه و توجه به ابعاد مختلف بحران و انعکاس آن را دشوار می کند. بی توجهی به این عوامل محدود کننده می تواند پیامدهایی مانند مواجهه با مسائل و مشکلات حقوقی، سیاسی و اقتصادی را برای رسانه ها در پی داشته باشد. این وضعیت متناقض رسانه ها را در معرض آزمونی دشوار برای پوشش مسائل بحران قرار می دهد. در این تحقیق شیوه انعکاس مسائل بحران با توجه به سه رویداد بحرانی زلزله بم در سال ۱۳۸۲، قطع سراسری گاز در سال ۱۳۸۶ و سقوط هواپیماهای توپولوف و ایلوشین در سال ۱۳۸۸ در روزنامه های اعتماد، شرق، اعتماد ملی، کیهان و رسالت با توجه به نقش بنیادی آنها در اطلاع رسانی بررسی می شود.

۲-۱- ضرورت و اهمیت موضوع :

۱-۲-۱- ضرورت و اهمیت نظری یا علمی

همانطور که پیشتر گفته شد بحران به یک خصیصه اجتناب ناپذیر و طبیعی زندگی روزمره تبدیل شده است. به سختی می توان روزی را یافت که بدون وقوع بحرانی جدید یا آشکار شدن بحرانی قدیمی سپری شود. رسانه ها در انعکاس اخبار و اطلاعات در جامعه نقش اساسی دارند این نقش در دوره بحران پررنگ تر می شود. در دوره بحران رسانه ها دو کارکرد متناقض دارد از یک سو باید پاسدار منافع عمومی جامعه و جوابگوی افکار عمومی باشند و مسائل بحران را پوشش دهند، از دگرسو از آنها انتظار می رود نقشی فعال در فرایند مدیریت بحران بازی کنند و در راستای سیاست ها و استراتژی های دولت ها برای مدیریت بحران گام بردارند. از آنجا که معمولاً بین این دو نقش و اگرایی وجود دارد اتخاذ هر گونه راهبردی برای پوشش اخبار بحران در رسانه ها و نزدیک شدن به هر کدام از این نقش ها، نتایج و پیامدهای متفاوتی برای رسانه در پی دارد. این تحقیق در پی شناخت شیوه انعکاس بحران در روزنامه ها به عنوان یکی از قدیمی ترین وسایل ارتباط جمعی است.

در پوشش خبری مسائل بحران رسانه ها ممکن است عامل یا تقویت کننده فرایند تشدید بحران باشند. در این فرایند رسانه ها به عنوان مثال ممکن است پیامدهای اقتصادی، اجتماعی مسائل بحران را ناپسندیده گرفته و صرفاً به بعد علایق انسانی توجه کنند. شیوه های برجسته کردن عناصر زمان، مکان، منبع، موضوعات و.. می تواند در پوشش خبری رسانه ها و توجه آنها به ابعاد متفاوت بحران موثر باشد. با توجه به موارد مذکور در این پژوهش شیوه پوشش روزنامه های سراسری از چند رویداد بحرانی بررسی می شود تا از یک طرف با گسترش ادبیات نظری این حوزه شناختی دقیق تر و همه جانبه تر از موضوع مذکور بدست آید و از طرف دیگر رویکرد رسانه ها در وضعیت مذکور و شیوه های برجسته کردن عناصر مختلف در پوشش خبری مسائل بحران شناخته شود.

۱-۲-۲- ضرورت و اهمیت عملی یا اجتماعی

مروری بر منابع موجود درباره بحران نشان می دهد که تاکنون تحقیق جامعی درباره پوشش رسانه ای بحران انجام نشده است. هیچ گونه تصویری از شیوه انعکاس بحران، شیوه تعریف آن یا به

عبارتی شیوه مواجهه رسانه با بحران وجود ندارد. گرچه تحقیقات فراوانی درباره ارتباطات بحران صورت پذیرفته است اما مختصات پوشش رسانه ای یک بحران را نمی توان در چارچوب ارتباطات بحران که رویکردی صرفاً مدیریتی به بحران دارد بررسی کرد. روزنامه به عنوان یکی از مهم ترین وسایل ارتباط جمعی نقشی موثر در پوشش و انعکاس مسائل بحران دارد. البته این جایگاه باید در تعامل با سایر رسانه ها و در بافت رسانه ای یک جامعه بررسی شود.

با شناخت شیوه مواجهه روزنامه های با مسائل بحران می تواند چالش ها و کاستی های وضع موجود را ترسیم کرد و راهکارهایی برای تعامل موثر رسانه ها، مخاطبان و مدیران بحران ارائه کرد، راهکارهایی که از یک سو ناظر بر ضرورت ها و الزامات ارتباطات بحران و سوی دیگر نقش ها و رسالت اجتماعی رسانه های جمعی باشد.

۱-۳: اهداف پژوهش

۱-۳-۱: هدف کلی

بررسی شیوه پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های سراسری با تاکید بر روزنامه های اعتماد، شرق، اعتماد ملی، کیهان و رسالت و بررسی و شناخت ساختار و محتوای مطالب روزنامه های مذکور درباره مسائل بحران

۱-۳-۲: اهداف جزئی

- شناخت میزان پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت نوع مطلب روزنامه های مورد بررسی درباره مسائل بحران
- شناخت ارزش ها و عناصر خبری برجسته شده در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت جهت مطالب در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی

- شناخت میزان استفاده از تصاویر سوژه آنها در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت میزان ارجاع به سابقه رویداد در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت منابع برجسته شده در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت کارکرد اصلی مطالب در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت زمان و فضای برجسته شده در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت گرایش مطالب در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت میزان استفاده از منابع مبهم و موضوع مورد توجه آنها در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت منابع خبر در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت موضوعات برجسته شده در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت نشانگاه مطالب در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت علل بیان شده برای بحران در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت راه ها و شیوه های برون رفت یا پیشگیری از بحران در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت نوع تیتراژ مطالب در پوشش خبری مسائل بحران در روزنامه های مورد بررسی
- شناخت موضوعات مطرح شده درباره مسائل بحران توسط مخاطبان روزنامه های مورد بررسی
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر ارزش خبری برجسته شده در مطلب
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر کارکرد اصلی مطلب
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر منبع برجسته شده در متن
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر زمان برجسته شده در مطلب

- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر فضای برجسته شده در مطلب
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر موضوع برجسته شده در مطلب
- شناخت تفاوت بین نوع بحران های مورد بررسی از نظر استفاده از منابع ناشناس
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر علل بیان شده برای مسائل بحران
- شناخت تفاوت بین روزنامه های مورد بررسی از نظر شیوه های بیان شده برای برون رفت یا پیشگیری از بحران

۱-۴: فرایند تاریخی موضوع تحقیق

مطالعه بحران و مدیریت بحران، جنبه ای بسیار حیاتی و حساس از فعالیت روابط عمومی هاست. بخش عمده ای از تحقیقات پیشین متمرکز بر شناخت بحران های فردی و سازمانی و ارائه راهکارهای برای مواجهه با بحران ها بوده است.

در حوزه مطالعات رسانه تحقیقات به شکل سنتی به شیوه مواجهه رسانه ها با بحران، تعامل بین رسانه و مقامات رسمی و شهروندان و میزان توجه رسانه ها به مسئولیت های اجتماعی شان متمرکز بوده است. پس از حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و حمله نیروهای ائتلاف به افغانستان و عراق علاوه بر مسائل تحقیقات اولیه حوزه بحران، مسائلی مانند روزنامه نگاری بحران و نقش و جایگاه آن در بحران ها مورد توجه قرار گرفته است. در فصل دوم به برخی از تحقیقات مذکور پرداخته می شود.

علیرغم گستردگی و تنوع تحقیقات خارجی در حوزه های مرتبط با مسائل بحران پژوهشی های داخلی در مورد پوشش خبری رسانه ها از مسائل بحران بسیار محدود است. پس از جستجوی منابع و تحقیقات مشابهی پیدا شد که در فصل دوم به آنها اشاره می شود.